

DISSERTATIONES

A BIZALMI VAGYONKEZELÉSI KÖTELEM HARMADIK
SZEMÉLYRE KITERJEDŐ JOGHATÁSAIRÓL
EGYES TRUST MODELL-SZABÁLYOK TÜKRÉBEN[†]

MICZÁN Péter
PhD-hallgató (ELTE ÁJK)

Bevezetés

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) XLIII. fejezetében 2014. március 15-i hatállyal vezeti be a bizalmi vagyonkezelés jogintézményét a magyar *írott* jogba. Erre, valamint arra tekintettel, hogy egyes jogtudósok szerint² a bizalmi vagyonkezelés rokon jogintézményének, a *trust*nak a legjellemzőbb vonása a jogintézmény harmadik személyre is kiterjedő joghatása, a jelen dolgozatban kifejezetten a bizalmi vagyonkezelési kötelem alapján létrejövő harmadik személyre kiterjedő joghatásokat mutatom be egyes trust modell-szabályok – így az *Európai Trust Jog Elveinek* (a továbbiakban: PETL)³, az európai *Közös Hivatkozá-*

¹ A jelen dolgozat a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kara által 2013. április 5. napján „*Mi változik az új Polgári törvénykönyvvel? Milyen magatartásra, döntésekre ösztönöznek a Ptk. szabályai?*” c. joggazdaságtani konferencián elhangzott előadásom egyik részének továbbgondolt változata. Külön köszönettel tartozom konzulensemnek, Menyhárd Attilának, Jójárt Eszternek, Nemes Andrásnak, Selyem Melindának a dolgozatban megfogalmazottak vonatkozásában segítő szándékú ötleteikért, különösen a kritikáikért, azzal, hogy a dolgozat valamennyi hibájáért természetesen engem terhel a felelősség. A jelen dolgozat lezárásának napja: 2013. december 10.

² Ld. pl. Austin W. SCOTT – William F. FRATCHER: *The Law of Trusts*. 1989. 4. kiad. 556–573.; Henry HANSMANN – Ugo MATTEI: The Functions of Trust Law: A Comparative Legal and Economic Analysis. *New York University Law Review*, May 1998. 469.; Thomas P. GALLANIS: The New Direction of American Trust Law. *Iowa Law Review*, 215., 2011. 234–237.; M. W. LAU: *The Economic Structure of Trusts*. Oxford University Press, 2011. 21. skk.

³ D. J. HAYTON – S. C. J. J. KORTMANN – H. L. E. VERHAGEN: *Principles of European Trust Law*. The Hague, Kluwer Law International, 1999. 1. és 3. cikk 38–42., 44–47. [a továbbiakban: PETL]

si Kerettervezet trustokra vonatkozó X. Könyvének (a továbbiakban: DCFR)⁴ és az amerikai *Egységes Trust Kódex* (a továbbiakban: UTC)⁵ vonatkozó rendelkezései – tükrében.

Bár az alább bemutatott rendelkezések a Ptk. Kötelmi Jogi Könyvében kerültek elhelyezésre, azok mégis a szerződő partnerektől eltérő, harmadik személyekre (tipikusan előbbiek hitelezőire) is kihatnak, ilyen értelemben dologi (*extern*) hatályúak. E körben említendő, hogy Hansmann és Mattei⁶ szerint a *trust* jog *leglényegesebb feladata a trust legfontosabb szereplői személyes hitelezőinek várakozásai szabályozásában érhető tetten*. A szerzők egyes, lényeges megállapításait, azok jelentőségére tekintettel részletesebben is ismertetem.

1. A vagyonrendelő és hitelezői

A Ptk. kifejezetten nem rendelkezik e viszonyról, a szakértői indokolás szerint azért, mert a kezelt vagyon *kikerült a vagyonrendelő vagyonából*, arra a vagyonrendelő hitelezői kielégítést nem kereshetnek, ha nem volt *fedezetelvonó* a vagyonrendelés. Ez a megoldás *nem nevezhető szükségszerűnek*, különösen a vagyonrendelő közgazdasági értelemben vett tulajdonának fenntartására tekintettel. Ehhez igen közel áll a PETL megoldása,⁷ amely kizárólag akkor enged a vagyonrendelő hitelezőinek a kezelt vagyonból kielégítést, ha a *trust* létrehozása szemben áll a vagyonrendelő hitelezői, házastársa, örökösei jogait védő jogszabályi rendelkezésekkel. A DCFR is védi a vagyonrendelő örököseit,⁸ egyébként annak hitelezőiről – valószínűleg a Ptk. indokolásában rögzítettekkel egyező okokból – nem rendelkezik. A UTC⁹ ezzel szemben *jelentős kielégítési jogokat* biztosít a vagyonrendelő hitelezőinek. Így pl. a visszavonható *trust* esetén a *trust* vagyonból a vagyonrendelő hitelezői *közvetlenül kielégítést* kereshetnek, míg a visszavonhatatlan *trust* esetén a vagyonrendelőnek *kiadható* legnagyobb összegű juttatásból kereshetnek kielégítést.

⁴ Christian VON BAR – Eric CLIVE – Hans SCHULTE-NÖLKE et al. (szerk.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference*, Full Edition. Sellier, 2009. 5669–5743. Tekintettel arra, hogy ezen írás egy rövid bevezetőtől eltekintve nem tartalmaz részletes indokolást, valamint arra, hogy az „outline” kiadás korlátozás nélkül hozzáférhető on-line a továbbiakban a DCFR oldalaira utalás ez utóbbi műre vonatkozik.

⁵ Ld. a NATIONAL CONFERENCE OF COMMISSIONERS ON UNIFORM STATE LAWS: *Uniform Trust Code*. St. Augustin, Florida 2000. (utolsó módosítás 2010.) 103. cikk (12) bekezdését. A UTC tekintélyét jól mutatja, hogy – a Nemzeti Konferencia honlapjának tanulsága szerint – azt 26 állam alkalmazza. Ld.: [http://www.uniformlaws.org/LegislativeFactSheet.aspx?title=Trust Code](http://www.uniformlaws.org/LegislativeFactSheet.aspx?title=Trust%20Code). Az amerikai *trust* jog egységesítésére irányuló jogi aktusokra vonatkozó tömör összefoglalásért ld. pl. Edward C. HALBACH: *Uniform Acts, Restatements, and Trends in American Trust Law at Century’s End*. *California Law Review*, Vol. 88., 2000. 1877–1921.

⁶ Ld. HANSMANN–MATTEI i. m. 469.

⁷ Ld. A PETL III. cikk (2) bekezdését. 15. 46.

⁸ Ld.: A DCFR X. – 2:402. és 403. cikkét. 508.

⁹ Ld.: A UTC 505. cikkét. 94.

2. A vagyonkezelő és hitelezői

A Ptk. 6:313. §-a mentesíti a kezelt vagyont a vagyonkezelő személyes hitelezőinek igényeivel szemben, összhangban a PETL¹⁰, a DCFR¹¹ és a UTC megoldásával.¹²

Hansmann és Mattei¹³ szerint e mentesítés fontos előnye, hogy *mindhárom főszereplő érdekében áll*, így a vagyonrendelő számára egy plusz biztosítékot jelent arra, hogy a vagyon rendelt céljának megfelelően kerül a kedvezményezettnek kiadásra. Meglátásuk szerint tipikus esetben sem a vagyonrendelő, sem a kedvezményezett *nincs megfelelő helyzetben a vagyonkezelő tevékenységének és fizetőképességének ellenőrzésére*, viszont a *vagyonkezelő hitelezői* egyszerű számviteli szabályoknak megfelelően vezetett nyilvántartásokból meggyőződhetnek arról, hogy a vagyonkezelő mely vagyona elérhető számukra, és mely vagyonrészek tartoznak *trust* vagyonba. Ezen információ alapján pedig a vagyonkezelő hitelezői könnyen és biztonságosan felmérhetik a ténylegesen elérhető vagyon körét. Meglátásuk szerint, amennyiben a vagyonkezelő *mégis megtéveszti hitelezőit, a trust jog ennek ellenére a kedvezményezetteket részesíti előnyben, azaz nem enged kielégítést trust vagyonból a vagyonkezelő hitelezői számára*. A magyar jog e megoldást azzal árnyalta, hogy bár általában feltételtől függetlenül mentessé tette a vagyonkezelő hitelezőinek igényétől a kezelt vagyont, vélelmezte annak hitelezők számára elérhető, vagyonkezelő személyes vagyonába tartozását az elkülönítési kötelezettség elmaradása esetére (Ptk. 6:312. § (4) bek.). Mindez a szerzők szerint arra enged következtetni, hogy a jog a társadalmi összhasznosságot jobban előmozdíthatónak tartja e megoldással, arra tekintettel, hogy a vagyonkezelő *hitelezői a vagyonrendelőnél és kedvezményezetténél jobb helyzetben vannak a megtévesztés költségeinek elkerülésére*, Calabresi szóhasználatával ők a *legolcsóbb költség-elkerülők (cheapest cost avoiders)*.¹⁴ Azaz, amikor a vagyonkezelő személyes hitelezői igénygel lépnek fel, a *trust* jog – úgy tűnik – *az összes érintett fél teljes információ-megszerzési és -ellenőrzési költségei mértéke alapján oldja fel az érdekellentétet*. A *trust* jog hiányában ugyanis éppen fordított eredmény születne, a vagyonkezelő személyes hitelezői kielégítést kereshetnének a kezelt vagyonból.

3. A kedvezményezett és hitelezői

A Ptk. 6:314. §-a szabályozza a kedvezményezett hitelezőinek igényét, és azokat a vagyonkezelési szerződés által szolgált vagyonrendelői érdekek alá rendeli azáltal, hogy csak a kedvezményezett igényének esedékessé válása esetén enged kielégítés-keresést

¹⁰ Ld.: A PETL I. cikk (3) bekezdését és a III. cikk (2) bekezdését. 13., 15., 41., 46.

¹¹ Ld.: A DCFR X. – 1:202. cikk (2) bekezdését. 502.

¹² Ld.: A UTC 507 cikkét. 98. skk.

¹³ Ld.: HANSMANN – MATTEI: i.m. 454. skk.

¹⁴ Ld.: Guido CALABRESI – A. Douglas MELAMED: *Tulajdoni szabályok, felelősségi szabályok és az elidegeníthetetlenség: A székesegyház látképe* in: Harmathy Attila – Sajó András (szerk.): *A jog gazdasági elemzése (válogatott tanulmányok)* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1984. 272-313.

a kedvezményezettnek szerződés szerint járó juttatásból. Érdekessége ezen rendelkezéseknek, hogy normatartalmuk arra tekintettel vitatható, hogy e § hiányában alkalmazandó általános szabályok vélhetően ugyanezen eredményre vezettek volna.

A PETL egyáltalán nem, míg a DCFR¹⁵ közvetve tartalmaz rendelkezést a kedvezményezett hitelezőinek jogaira, így az általános szabályok alkalmazása vélhetően a Ptk. szabályozásával azonos eredményre vezethetne vonatkozásukban is. Ezzel szemben a UTC¹⁶ elismeri – az alább részletezett – *tékozló klauzula* érvényességét, azonban annak hiányában – a Ptk. megoldásával egyezően – kizárólag a kedvezményezett juttatásából (*distribution*) engedi meg a kedvezményezett hitelezőinek a kielégítés-keresést.

Hansmann és Mattei¹⁷ úgy látták, hogy igen *lényeges módja a kedvezményezett számára a kezelt vagyonból való haszon kinyerésének* az, hogy az abból való *részesedéshez való jogát hitelbiztosítékként ajánlja fel és annak terhére hitelt vesz fel*. Ezt a kedvezményezett teheti *explicit módon*, kifejezetten szerződésben való lekötéshez hozzájárulva, illetve *implicit módon* teljes vagyonával való helytállás körében, amelybe tehát a kezelt vagyonból való juttatás is beletartozik. Ésszerűnek tartották azt feltételezni, hogy a vagyonrendelő szándékában áll általában lehetővé tenni azt, hogy a kedvezményezett hitelezői a kezelt vagyonból hitelezőnek járó juttatásokból is kielégítést kereshessenek, ezért ésszerűnek tűnt számukra az is, hogy a *trust* jog szintén általában lehetővé tegye azt.

3.1. A *tékozló (spendthrift)* vagy *védelmező (protective)* klauzula, esetleges további dologi hatálya

A szerzők úgy látták továbbá, hogy amikor a vagyonrendelő pl. tart a *kedvezményezett felelőtlen, költekező magatartásától*, úgy ésszerű számára az általa kitűzött cél megvalósításának biztosítása érdekében eltérően rendelkezni a sztenderd feltételekhez képest, és *elérhetetlenné tenni a kedvezményezettnek a kezelt vagyonból járó juttatást a kedvezményezett hitelezői számára*. Az amerikai *trust* jog meg is engedi az alapítónak ezt egy külön *trust* típus – a *spendthrift trust*, vagy *protective trust*¹⁸ – alapításának lehetővé tételével. A UTC szerint¹⁹ az ún. *tékozló klauzula* az a *trust* feltétel, amely kizárja a kedvezményezett jogának – mind az önkéntes, mind a kényszeren alapuló – átruházását, és érvényesen ilyen kikötés tételére a vagyonrendelő csak mindkét átruházás együttes kizárása esetén jogosult.²⁰ A szerzők rámutattak azonban arra, hogy miközben a vagyonrendelő céljait jól szolgálja a fenti lehetőség

¹⁵ Ld. A DCFR X. – 4:202. cikk (3) bekezdését, amely utal a kedvezményezett juttatáshoz való jogának korlátozott dologi vagy egyéb biztosítéki joggal való terhelhetőségére. 513.

¹⁶ Ld. A UTC 501. cikkét. 85.

¹⁷ Ld. HANSMANN–MATTEI i. m. 451. skk.

¹⁸ Ld. Maurizio LUPOI (ford.: Simon Dix): *Trusts – A Comparative Study*. Cambridge University Press, 2000. 133–135.

¹⁹ Ld. A UTC 103. cikk (16) bekezdését 12.

²⁰ Ld. A UTC 502. cikkét. 86. skk.

jogszabály általi biztosítása, a *kedvezményezett szerződő partnereit megtévesztheti*, akik bíznak a kedvezményezett látható jólétében. A szerzők ezért a *spendthrift trust hatékonyságát vitathatónak* tartották, ahol a költekező kedvezményezett paternalista állami védelmének lehetővé tételénél társadalmi aggregált összhasznosság szempontjából nagyobb súllyal látszik a latba esni a *látszatban bízó hitelezők védelme*.

A magyar jog nem vezeti be a *spendthrift trustot* (ld. Ptk. 6:314. §). A vagyonrendelő tehát érvényesen nem rendelkezhet arról, hogy mentesen kíván juttatni a kedvezményezettnek. E körben említendő, hogy a bírósági végrehajtásról szóló törvényben bevetten alkalmazott *végrehajtás alóli részbeni mentetés*²¹ a kedvezményezett juttatására való kiterjesztésével hasonló eredményt lehetne elérni, és az méltányos közéletet jelenthetne a teljes mentetés és a korlátlan kielégítés-engedés két véglete között.

4. A vagyonrendelő, a kedvezményezett és a kezelt vagyonból ingyenesen vagy ellenérték fejében szerző harmadik személyek

A Ptk. 6:313. § (2) bekezdése szerint a vagyonkezelő házastársával, élettársával, továbbá személyes hitelezőivel és az általa kezelt más vagyonok hitelezőivel szemben a kedvezményezett és a vagyonrendelő is felléphetnek, kérve a kezelt vagyon elkülönítését. Továbbá a Ptk. 6:318. § (3) bekezdése szerint, ha a vagyonkezelő a (2) bekezdésben foglalt kötelezettségét megsérti és jogosulatlanul ruház át harmadik személyre a kezelt vagyonhoz tartozó vagyontárgyat, a vagyonrendelő és a kedvezményezett jogosult azt a kezelt vagyon számára visszakövetelni, ha a harmadik személy nem volt jóhiszemű vagy nem visszterhesen szerzett. Ezt a szabályt kell megfelelően alkalmazni a kezelt vagyontárgy jogosulatlan megterhelése esetén.

A DCFR lényegileg ugyanezt a hatást annak kimondásával²² váltaná ki, hogy az ingyenes és a bizalmi vagyonkezelő szerződésszegő rendelkezéséről tudó harmadik személy *trusttal terhelt vagyontárgyat szerez* (tehát bizalmi vagyonkezelővé válik azon vagyontárgy vonatkozásában). Fontos megjegyezni, hogy a bizalmi vagyonkezelővel szerződő fél védelme érdekében a DCFR azt is rögzíti, hogy utóbbi jóhiszeműségének vizsgálatakor figyelembe veendő utánajárási kötelezettségének hatóköre meddig terjed.²³ A UTC²⁴ szintén tartalmazza e szabályt, azzal, hogy ilyen igényt a kedvezményezettre kifejezetten nem ruház.

A PETL²⁵ sem védi a jóhiszemű, ellenérték fejében szerzőnek nem minősülő *trust* vagyonból szerző harmadik személyt, és utóbbit az átruházott vagyontárgy vagyonkezelőként való kezelése mellett a PETL kifejezetten kártérítésre is kötelezi – ez az új Ptk-ból is levezethető –, és rögzíti, hogy bármely jóhiszemű, ellenérték fejében szerzőnek nem minősülő szerzőt követő szerző az előző szerzőkkel azonos feltéte-

²¹ Ld. A Vht. levonásra vonatkozó közös szabályait (61–63. §-ok).

²² Ld. különösen: A DCFR X.–10:401. cikkét.

²³ Ld. A DCFR X.–10:502. cikkét. 543.

²⁴ Ld. 1012. cikket. 181.

²⁵ Ld. A PETL VII. cikkét. 19., 59. skk.

lekkel felel. E valamennyi követő szerzővel szembeni anyagi jogi igényérvényesítési jog kifejezett említése a Ptk. 6:318. § (3) bekezdéséből hiányzik. Amennyiben ezt egy speciális fedezetelvonási tényállásnak tekintjük, akkor az annak körében kialakult bírói gyakorlatra²⁶ tekintettel vonhatnánk le azt a következtetést, hogy a magyar jog alapján is nyitva áll a vagyonkezelőtől közvetlenül szerzőt követő szerzővel szembeni igényérvényesítési jog.

Hansmann és Mattei²⁷ a *trust* jog lényegileg egyező szabályát (*tracing*)²⁸ hatékonysági alapon azzal magyarították, hogy az átruházás alapján szerző harmadik személy *alacsonyabb költség mellett képes ellenőrizni a vagyonkezelő kötelezettségszegését*, mint a kedvezményezett, vagy a vagyonrendelő. A szerzők szerint e szabály szintén a *trust* jog fontos sajátossága, azonban szerintük e szabály nem tekinthető a *trust* jog egyedi vonásának, mert a *megbízási és képviselési jogot* vegyítő *agency law* körében a képviseltet megillető jogorvoslati jog a képviselő által megbízási és képviselési jogosultság nélkül eszközölt tulajdon átruházások esetén hasonló jellegű.

5. A kezelt vagyon hitelezői

A Ptk. a kezelt vagyon hitelezőinek a szerződéses jogviszonyába is belenyúl, amikor egyrészt nyilvánvalóvá teszi, hogy főszabály szerint a bizalmi vagyonkezelő *kizárólag a kezelt vagyon erejéig felel* (Ptk. 6:323. §), másrészt a vagyonkezelő csak *e minőségében szerződő partnere* a kezelt vagyon hitelezőinek, és a vagyonkezelői *tisztségben beálló jogutódlás* esetén a jogutód lesz a hitelezők szerződő partnere is (Ptk. 6:328. § (3) bek.), miközben nemcsak hogy továbbra is a kezelt vagyon áll annak hitelezői kielégítésére rendelkezésre, hanem mögöttesen a vagyonkezelő is felel, ha nem a Ptk. 6:323. §-ban foglaltak szerint járt el (lényegében megtévesztette a kezelt vagyon hitelezőjét a kezelt vagyon mértékét illetően), valamint végső mögöttes felelős a *vagyonrendelő, aki korlátlanul felel a kezelt vagyon kielégítetlen tartozásaiért* (Ptk. 6:328. § (3)-(4) bek.).

Ezzel szemben a DCFR²⁹ kifejezetten mentesíti a vagyonrendelőt és a kedvezményezettet a *trust* hitelezőkkel szemben. A UTC,³⁰ és a PETL³¹ pedig nem biztosít kifejezetten a kezelt vagyon hitelezőinek igényérvényesítési jogot a vagyonrendelővel, vagy a kedvezményezettel szemben.

Hansmann és Mattei³² szerint a *trust* jog alapján *vélelem áll fenn, hogy a vagyonkezelő személyesen felel* minden, a kezelt vagyon kezelésével összefüggésben kötött szerződés hitelezőjével szemben a kezelt vagyonból ki nem elégíthető követelések

²⁶ Ld. különösen a Legfelsőbb Bíróság a fedezetelvonó szerződés egyes jogalkalmazási kérdéseiről szóló 1/2011. (VI. 15.) PK véleményének 9. pontját. *Bírósági Határozatok*, 2011/8.

²⁷ Ld. HANSMANN – MATTEI i. m. 463. skk.

²⁸ A *tracing* angol *trust* vonatkozásában való érvényesüléséért ld. pl. LUPOI i. m. 58–65.

²⁹ Ld. A DCFR X.–10:203. cikkét. 540.

³⁰ Ld. A UTC 1010. cikk (c) pontját. 198.

³¹ Ld. A PETL III. cikk (2) bekezdését. 15. 46.

³² HANSMANN – MATTEI i. m. 459. skk.

vonatozásában. A vagyongazdálkodó azonban *elkerülheti e személyes felelősséget*, ha a szerződéskötéskor egyértelműen jelzi, hogy a kezelt vagyon *kvázi képviselőként, annak jogképességében*, és nem saját jogképessége alapján, nem saját javára jár el. Meglátásuk szerint mindez azért tűnik ésszerűnek, mert amennyiben a harmadik feleknek *tudomása van arról*, hogy a kezelt vagyon kezelőjével szerződnek, valószínűleg *nem volna hatékony a vagyongazdálkodót személyében felelőssé tenni* a kedvezményezett javára a kezelt vagyon kezelése során vállalt kötelezettségeikért. Úgy látták, hogy e mentesítő szabály hiányában a *trust* számára elérhetővé váló *csökkent hitelköltségek* általában nem tudnák kompenzálni a *vagyongazdálkodó hitelfelvételei költségeinek növekedését* személyes és más üzletkörében megkötött ügyletei során a *hitel ellenőrzésének megnövekedett komplexitása* miatt, amelyet e szabály terhelne a hitelezőkre. Egy ilyen szabály a vagyongazdálkodót szigorúan *konzervatív vagyongazdálkodásra ösztönözné* azáltal, hogy személyes kockázatvállalásra kötelezné a *veszteségekből való részesedés* által, míg a *nyereségből részesedésből főszabály szerint kizárná*. A szerzők szerint a *hatékony* szabály alapján ezért az elvárható magatartást tanúsító vagyongazdálkodó vagyongazdálkodás körében történő eljárásáért *nem* terheli személyes felelősség a kezelt vagyon hitelezői felé. Indokoltnak tartották ugyanakkor a személyes felelősség kizárás feltételeességét is, hiszen amennyiben az feltétlen volna, a vagyongazdálkodó következmények nélkül vezethetné félre a kezelt vagyon hitelezőit.

A szerzők úgy látták: arra tekintettel, hogy a vagyongazdálkodó vagy kevés irányítása van, vagy egyáltalán nincs irányítása a vagyongazdálkodás körében, sőt a *trust* jogban diszpozitív szabály, hogy a vagyongazdálkodó nem jogosult a vagyongazdálkodó kötelezettségeinek kikényszerítésére, nem vet fel aggályokat az a *trust* jogi szabály, amely szerint az alapító e jogállása alapján nem felel a kezelt vagyomból ki nem eléghető követelések teljesítéséért. Meglátásuk szerint e szabály hatékonyságát az is alátámasztja, hogy a kezelt vagyon hitelezői és az átruházó személyes hitelezői számára az *ellenőrzési költségeket minimalizálja*, hogy a vagyon hitelezői számára csak a vagyongazdálkodást, az átruházó hitelezői számára csak a vagyongazdálkodó személyes finanszírozását szükséges ellenőrizni. Megjegyzendő, hogy a Ptk. nem mentesítette a fentiek szerint a vagyongazdálkodót végső, mögöttes felelőssége alól. A szerzők utalnak rá továbbá, hogy a *trust* jog szerint a *kedvezményezett sem felel személyesen* a vagyongazdálkodás körében a vagyongazdálkodó által vállalt kötelezettség teljesítéséért.

6. A bizalmi vagyongazdálkodás *extern* joghatásai szerződésekkel való pótlásának felvetése (szerződési hálózat elmélet)

Hansmann és Mattei a harmadik személyre kiterjedő hatályú jogok szerződésekkel való pótlásának a lehetőségét a *trust* jog vonatkozásában is vizsgálva utalt arra, hogy *elméletileg a trust jog nélkül is elérhetőek volnának* a *trust* egyes harmadik személyre kiterjedő joghatásai. Így az az eredmény, hogy pl. a vagyongazdálkodó személyes *hitelezői ne érhessek el* a kezelt vagyont.³³ A vagyongazdálkodó számára ugyanis

³³ HANSMANN–MATTEI i. m. 457. skk.

(szintén elméletileg) nyitva áll az a lehetőség, hogy személyes hitelezőivel minden szerződésében abban állapodjon meg, hogy azok lemondanak a kezelt vagyonból való kielégítés keresésről ilyen joguk megnyílása esetén. A trust szerződéssel való pótlását szolgáló konstrukció ezzel párhuzamosan szükséges eleme lenne a vagyonkezelő vagyonrendelővel kötött bizalmi vagyonkezelési szerződésben tett kötelezettségvállalása, hogy minden szerződésébe beilleszti a fenti hitelezőkre vonatkozó joglemondásokat. A konstrukció elvi lehetősége ellenére a szerzők szerint a trust jogintézményének szerződésekkel való pótlásának tranzakciós költsége ésszerűtlenül magas (*prohibitively high*). Figyelembe véve pl. azt az esetet, amikor a vagyonkezelő olyan szerződő partnerbe botlana, aki maga is általános szerződési feltételeket használ, vagy egyéb okból zárkózna el ilyen kikötéstől, miközben az általa nyújtott szolgáltatás nem nélkülözhető a vagyonkezelés céljának eléréséhez. Hansmann és Mattei szerint az egész konstrukció törékeny volna, annak sikerét veszélyeztetné az a lehetőség, hogy a vagyonkezelő néhány alkalommal – bármilyen okból – elmulasztana ilyen joglemondó kikötést szerződéseibe iktatni, miközben szerződéses gyakorlatát a vagyonrendelő és a kedvezményezett éppen annyira nehezen tudná ellenőrizni, mint vagyonkezelői tevékenységét. Hansmann és Mattei úgy vélik, hogy a *civil law jogrendszerek válasza a trust-szerű szabályok hiányára nem a bizalmi vagyonkezelő hitelezői jogának vagyonkezelő személyes vagyonára korlátozása, hanem fizetésképtelensége bekövetkezési esélyének minimalizálása, azzal, hogy korlátozzák a vagyonkezelők alanyi körét hatalmas, tökeerős intézményekre. A szerzők szerint a korlátozó döntés ésszerűsége azért nem egyértelmű, mert a *common law* jogrendszerekben magánszemélyek rendszeresen látnak el vagyonkezelői feladatot, amelynek különös előnye, hogy e személyek jól ismerik az alapítót és bírják bizalmát, illetve a kedvezményezetthez is gyakran személyes kötelék fűzi őket, amely tényezők együttesen biztosíthatják azt, hogy vagyonkezelői kötelezettségeiket szerződésszerűen teljesítik. E körben jegyzendő meg, hogy a magyar jogalkotó – bár eddig a magánjogban ismeretlen rendszer bevezetése mellett – a napvilágot látott, kapcsolódó jogalkotást tartalmazó tervezetek³⁴ tanúsága szerint nem korlátozta a nem üzletszerűen eljáró bizalmi vagyonkezelési szerződést vagyonkezelőként megkötni jogosultak körét, az üzletszerűen eljáró bizalmi vagyonkezelővé válás feltételeit viszont korlátozta, amelyben a szerzők által felvetett megfontolások tetten érhetőnek tűnnek.*

Összegzés

A fentiek alapján látható, hogy a magyar bizalmi vagyonkezelés jogintézményének harmadik személyre is kiterjedő joghatásai jelentős hasonlóságot és egyezőséget mutatnak egyes mértékadó, európai és amerikai trust modell szabályok megoldásaival.

³⁴ Ld. pl. Magyarország Kormánya által T/13218. számú törvényjavaslatot a bizalmi vagyonkezelőkről és tevékenységük szabályairól. elérhető: <http://www.parlament.hu/irom39/13218/13218.pdf>, letöltés napja: 2013. december 5.)